

Gelukwensen

Ledevaartkerk, Chaam, zondag 21 november 2021

Ds. Sara Dondorp

In deze dienst werden de namen genoemd van degenen die ons het afgelopen jaar ontvallen zijn. Wegens ziekte van de voorganger, werd de overdenking voorgelezen.

Eerste lezing: Jesaja 60:1-11

Tweede lezing: Matteüs 5:1-12

Inleiding

Vandaag is het de laatste zondag van het kerkelijk jaar. Volgende week begint de Advent. In de kerk is dat het begin van een nieuw liturgisch jaar. Vandaag, op de drempel van dat nieuwe jaar noemen we de namen van diegenen die in het afgelopen jaar gestorven zijn. We gedenken hen die we hebben moeten loslaten en tegelijkertijd weten we dat we hun herinnering meenemen. Dat is wat gedenken is: het verleden present stellen om het te kunnen meenemen naar de toekomst. De teksten die daarbij horen, zijn teksten van troost. Over geluk en vrede, over Licht en over toekomst. De profeet Jesaja kende de ellende van onderdrukking, hij kende pijn en verdriet en kon daarover schrijven. Maar vanuit die pijn schreef hij vooral over hoop en licht. In die traditie spreekt Jezus zijn volgelingen toe. Mensen die naar hem toe gekomen zijn op zoek naar troost.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Het evangelie van vanmorgen begint met een gelukwens. Gelukkig zijn zij... gelukkig zijn jullie... Als we de afgelopen anderhalf jaar iets hebben ervaren, dan is het wel dat geluk niet vanzelfsprekend is. We kregen te maken met ziekte en met beperkingen. Dingen waar we ons op verheugden, konden niet doorgaan. Ontmoetingen, festivals, reizen, noem maar op. Schrijnend werd het vooral als er geen afscheid mogelijk was. Juist op momenten van verdriet hebben we elkaar nodig. Dat doet pijn, en die pijn mag gezien worden. 'Gelukkig zijn jullie die treuren', zegt Jezus. Het klinkt als de omgekeerde wereld. Juist degenen die weinig reden tot geluk hebben, worden hier in het licht gezet.

Jezus spreekt de mensen toe zoals ooit de profeet Mozes dat deed. En Mozes eindigde zijn toespraak met een gelukwens: "Gelukkig ben jij Israël! Een gemeenschap, gered door de Eeuwige!"¹ Bij Mozes gaat het over de relatie met de Eeuwige. Hier, in Jezus' toespraak gaat het ook over Gods perspectief. Het zijn de mensen die in Gods ogen gelukkig zijn of voor wie het geluk gegund zou mogen zijn. Jezus wenst juist diegenen geluk toe, die achteraan staan. De nederigen, de treurenden, de zachtmoedigen. Diegenen die door ons mensen vaak over het hoofd

¹ Deuteronomium 33: 29, vrij naar de Naardense vertaling.

gezien worden, maar die bij God wél gezien zijn, die bij God juist wel meetellen. Zoals zo vaak in de Bijbel klinkt het als de omgekeerde wereld.

Ook de profeet Jesaja spreekt over zoiets als geluk. Hij spreekt de ballingen moed in. De ballingen, die alles weten van ontbering en ellende. Hoeveel ruimte is er dan voor geluk? Als het over geluk gaat, kijken Bijbelschrijvers naar de achterkant. Niet naar het gelukkige plaatje dat de voorkant zou kunnen zijn, mensen die het goed hebben, die gelukkig zijn... Nee, hier zien we de rafelranden, de losse eindjes. Mensen voor wie geluk niet weggelegd lijkt te zijn. Mensen die verdrietig zijn of rouw dragen. Arme mensen, mensen met een droevig hart, gevangenen. Onwillekeurig denk ik aan de mensen op de grens van Polen. Mensen op zoek naar een weg uit het ongeluk, mensen die de naam krijgen gelukzoekers te zijn, terwijl ze voornamelijk ongeluk en weerstand lijken te vinden. Zou die gelukwens ook hen gelden? Hen en diegenen die proberen hen te helpen? Waarschijnlijk gunt God ze het geluk, maar helaas is de werkelijkheid weerbarstig.

De profeet Jesaja kent de ellende die er onder mensen leeft. Juist mensen die het moeilijk hebben wil hij moed inspreken. Houd moed! Geef niet op! Je mag er zijn, je telt mee. Hij zingt van een God die eenvoudige mensen ziet, die juist hen hoop geeft, die juist voor hen een licht wil zijn. 'Geluk aan de achterkant' is denk ik ook een ander soort geluk. Niet het geluk van de winnaar die alles heeft, van de zonovergoten glimlach en alles is goed en mooi. Meer een soort van klein geluk. Dankbaarheid voor kleine dingen. Kleine lichtpuntjes voor de verslagenen van hart. Een glimlach door de tranen heen.

Ongetwijfeld heeft Jezus deze profetie gekend. In het evangeliefragment dat we lezen, gaat hij een berg op. Zoals ooit de grote profeet Mozes de berg op ging om terug te komen met levenslessen van God zelf. Jezus spreekt de menigte mensen toe die hem gevolgd is. De vele mensen die bij hem gebleven zijn aan de voet van de berg. Daar vertaalt hij Gods levenslessen voor mensen van zijn tijd. Die levenslessen kennen wij als de Bergrede: verhalen en gelijkenissen om mensen hoop te geven. Die serie levenslessen begint met een aantal gelukwensen. Zoals de profeet Jesaja eenvoudigen en kwetsbaren hoop gaf, zo spreekt Jezus hier ook kwetsbaren en eenvoudigen toe. Hij spreekt ze toe met een klinkende gelukwens: Gelukgewenst u allemaal, hier gekomen! Gelukkig zijn zij, gelukkig zijn jullie! Zo begroet Jezus de menigte mensen die hem gevolgd is. Mensen die gekomen zijn om hem te horen spreken, mensen die genezing zoeken of troost. En natuurlijk zijn leerlingen, zijn naaste volgelingen. En ook, over de generaties heen, ons moderne volgelingen. Iedereen wacht verwachtingsvol op wat Jezus zeggen gaat. Hij begroet ze allemaal liefdevol. Daarbij begint hij bij de mensen die achteraan zitten: Want bij God begint het altijd bij hen die normaal niet meetellen. Gelukkig zijn zij, die daar helemaal onderaan de helling zitten. Al die mensen achteraan die zoeken naar troost.

Gelukkig de armen van Geest, zegt Jezus. Wie hij daar precies mee bedoelt weten we niet. Misschien zijn het de armen en de verslagen harten uit Jesaja. Duidelijk is wel dat het mensen zijn die het niet getroffen hebben. Het zijn niet de geluksvogels die hun leven op de rit hebben. Het zijn niet de mensen die er vanzelfsprekend bij horen. De mensen aan de achterkant van het geluk. Hoe moeilijk ze het op dit

moment ook mogen hebben, Jezus wenst hen het hemelse rijk toe: het goddelijk vrede-rijk. Waar Gods heerschappij van recht en vrede de boventoon voert. En de treurenden, zij die lijden, wenst hij troost toe. Zo gaat Jezus nog even door, met gelukwensen, juist aan de mensen die achteraan staan. Het lijkt misschien een saaie opsomming, maar je zou er ook een lied in kunnen horen. Zoals de Psalmist zingt in Psalm 34 bijvoorbeeld: Gebrokenen van hart staat de Eeuwige terzijde, hij redt verbrijzelden van geest. Of Psalm 37 waar gezongen wordt: Wie nederig zijn, zullen het land bezitten en gelukkig leven in overvloed en vrede. Jezus zingt de psalmist en de profeet hier na.

Het zijn natuurlijk allemaal hele mooie woorden. Maar al die treurenden en zoekenden zijn niet gelukkig. Het zijn juist de mensen die weinig reden hebben tot geluk, mensen die het moeilijk hebben, die verdrietig zijn, mensen die verlangen naar verlossing van hun pijn. Is het dan niet te makkelijk om ze geluk toe te wensen? Als het bij alleen maar gelukwensen blijft is dat te simpel. Maar Jezus spreekt vanuit oprechte betrokkenheid. Het liefst zou hij iedereen willen helpen, troosten of genezen. In elk geval probeert hij zoveel mogelijk mensen te bemoedigen. Mensen moed in te spreken, te steunen. Te helpen om zelf in het licht te komen staan. Licht uit de hemel, licht dat mensen troost.

Zeker is er veel verdriet dat niet werkelijk verholpen kan worden, maar wat vrijwel altijd helpt is erkenning, is gezien worden. God ziet de ellende en het verdriet van mensen. En Jezus ziet het ook en hij benoemt het, geeft erkenning. Daarmee spoort hij ons mensen aan om elkaar te zien, om elkaars verdriet en gemis te erkennen, ook als we het misschien niet kunnen begrijpen. Zoiets is het als we straks de namen noemen: erkennen dat onze dierbaren betekenis voor ons hebben. Jezus ziet juist hen die normaal niet gezien of genoemd worden. Wie nederig van hart zijn, treurenden, zachtmoedigen, hongerigen, barmhartigen, zuiveren van hart, vrede-stichters, vervolgd. Kortom: al die mensen die verlangen naar verlichting. Die hun persoonlijke last meenemen onderweg naar ... misschien wel naar Gods heerschappij, Gods koningschap.

Gods heerschappij van vrede en recht, het klinkt abstract. En voor wie verslagen van hart is, voelt het ver weg. Wat Bijbelschrijvers doen is elkaar hoop en moed inspreken. En beelden zoeken voor dat abstracte koningschap van God. Dat vaderland, moederland, land aan de overkant van ons denken, land waar ieder mens gezien en erkend kan worden, waar wij misschien, als we durven, onze dierbaren weten, opgenomen in het gouden licht, in glorie van de eeuwigheid. Zo kunnen we elkaar de toekomst in zingen. Gods toekomst in, gezegend met Goddelijke gelukwensen.

Amen